

3. Den danske vietnambevægelse 1965-1972

3.1. Vietnambevægelsens forudsætninger

Kampagnen mod Atomvåben startede med et brag på et bestemt politisk grundlag og som én organisation, og gennem hele dens eksistens rokkedes der ikke ved denne politiske og organisatoriske enhed. I modsætning hertil stod den danske Vietnambevægelse i lang tid fاملende og meget fåtallig, og den indeholdt fra de første år og helt til det sidste mange forskellige organisationer, der ofte havde endog meget svært ved at arbejde sammen. Derved fik Vietnambevægelsen et langt mere organisatorisk og politisk komplekst udtryk end tilfældet havde været for Atomkampagnen.

Aktivitetsmæssigt kan Vietnambevægelsens udvikling groft opdeles i fire perioder: En startperiode fra 1965 til slutningen af 1966, karakteriseret ved spredte politiske gruppers ukoordinerede aktioner; en blomstringsperiode fra 1967 til 1969/70, hvor en række store bredtfaavnende initiativer blev taget; en stagnationsperiode herfra og frem til årskiftet 1972-73, hvor bevægelsen nød en udbredt sympati, men hvor den samtidig stadig dårligere var istand til at mobilisere bredere kredse i befolkningen; samt endelig tiden frem til 1976, hvor bevægelsen sygnede hen til at bestå af forskellige indadvendte kredse der ikke spillede nogen rolle af betydning i det politiske liv eller i den danske befolknings bevidsthed.

Vietnambevægelsens politiske krav var rettet mod den danske regering – man krævede en klar officiel dansk afstandtagen til USAs krigsførsel i Vietnam – men hvad angår politikken iøvrigt er en periodisering uhensigtsmæssig for en overordnet karakteristik, idet udviklingen meget tidligt antog to hovedretninger, der i stigende grad udviklede sig væk fra hinanden. Den ene af disse retninger havde idemæssig, og i nogen grad også personmæssig, rod i Atomkampagnens erfaringer, mens den anden, den mere radikale, i højere grad havde sit udspring i en række nye venstrefløjsmiljøer der først i tresserne udviklede sig. En præsentation af disse nye miljøer kan derfor være nyttig for studiet af Vietnambevægelsens udvikling og forståelsen af hvad der udviklede sig i kølvandet på Atomkampagnen.

Den nye venstreorientering

Atomkampagnen satte mange skud, og under indtryk af dens store gennemslagskraft blev der i 1960ernes første halvdel gjort adskillige forsøg på at gentage succesen i andre sammenhænge, ofte af folk fra Kampagneledelsen.

Dette gjaldt for eksempel da det kom for en dag at efterretningstjensterne i Danmark rådede over store kartoteker, i hvilke flere hundrede tusinde danskeres politiske aktiviteter var opført; under ledelse af Mads Nissen Styrk, landsledelsesmedlem i Atomkampagnen og forfatter til bogen om de unge Atomkampagnedeltagere "Aktiv Ungdom", oprettedes i 1963 "Sjællandskomiteen mod de hemmelige kartoteker" og "Komiteen af 5. juni til forsvar for Grundlovens frihedsrettigheder, Århus". Komiteernes formål var at arbejde imod denne registreringsvirksomhed, og det blev bl.a. gjort med "kartoteksmarcher" og udsending af "kartoteks-orientering" til de "tilsluttede". Arbejdet fik en vis tilslutning og stod på i nogle år, omend det aldrig kom på højde med forbilledet, Atomkampagnen¹.

Et andet fænomen var en vågnende interesse for begivenhederne i den tredje verden, "u-landsproblemerne" som man dengang benævnte dem. Også her var forbindelsen ofte klar. I bestyrelserne for en række af de solidaritetsorganisationer der opstod sad folk med tilknytning til Atomkampagnen. Scharnberg og Jørgen E. Petersen var således begge med i "Algierkomiteen", der i sin struktur meget lignede Atomkampagnens², og Jørgen E. Petersen var samtidig, tillige med bl.a. Atomkampagnelederne Niels Munk Plum og Knud Poulsen, engageret i Den Danske Anti-Apartheid Komite³. I 1965 startede Jørgen E. Petersen desuden månedsbladet "Rapport", der som emne havde tredje verdens-problemerne, og som i sin redaktion talte bl.a. Scharnberg og den lokale Århus-Kampagnemand Thomas Kruse. Et vigtigt emne i Rapport blev Vietnamkrigen, som ved flere lejligheder her blev viet stor opmærksomhed. "Rapport" blev aldrig et oplagsmæssigt stort tidsskrift, men det fik alligevel stor betydning i tresserne, hvilket ses ud af de mange referencer til det. I en artikel fra 1967 i Politisk revy betegner Ebbe Reich således "Rapport" som grundlæggeren af den holdning blandt danske venstreorienterede, at forholdet til den tredje verden ikke var et spørgsmål om nødhjælpsarbejde, men om politisk solidaritet⁴.

Fælles for de mange solidaritetsinitiativer var desuden i vid udstrækning den støttekreds de kunne fremvise. Den bestod stort set af de samme kulturpersonligheder, som var Atomkampagnens anbefalere.

Samme kulturpersonligheder brød i tressernes første halvdel også igennem som en selvstændig faktor, "ny-radikalismen", som dens ophavsmænd selv